

Motiveret Dagsorden

Taler

Johan Sverdrup

Dato

17 februar 1873

Sted

Stortinget

- 1 Da den kongelige Meddelelse i Anledning af Storthingets Mistillidsadresse af 15de Mai 1872 oplæstes i Storthinget den 13de Februar 1873, foreslog Sverdrup fra Præsidentstolen følgende motiverede Dagsorden:

- 5 «I Fortrøstning til at hans Majestæt fra Thronen har udtalt det som sit høieste Ønske, at en uforstyrret Samvirken altid maa finde Sted mellem Statsmagterne, -

- Under Paaskjønnelse af det i hans Majestæts Meddelelse af 3die Februar d. A. 10 givne Tilsagn om at medvirke til en tilfredsstillende Løsning af de deri omhandlede, for Forfatningens tidsmæssige Udvikling og Storthingets Virksomhed lige vigtige Spørgsmaal - med sin Pligt mod Konge og Folk for Øie, - vil Storthinget, der fastholder det ved Storthingets underdanigste Adresse af 15de Mai 1872 begrundede Standpunkt, gaa over til Behandlingen af de øvrige 15 paa Dagsordenen opførte Sager.»

Sagen udsattes til Mandag den 17de Februar.

K. Motzfeldt fremlagde da følgende Forslag:

- 20 «Under skyldigt Hensyn til hans Majestæt Kongens naadigste Meddelelse til Storthinget af 3die Februar 1873, men tillige med den Udtalelse, at Storthinget ikke finder, at den Sagernes Stilling, som fremkaldte dets underdanigste Adresse af 15de Mai 1872 og for hvilken Indholdet af Statsraadsprotokollen den 28de 25 samme Maaned var uden afgjørende Betydning, er i nogen væsentlig Henseende forandret ved, hvad der fra Statsraadets Side nu senest gennem den underdanigste Indstilling af 3die dennes er udtalt - gaar Storthinget over til Dagsordenen.»

«Dokumenterne vedlægges Protokollen, af hvilken Præsidenten bemyndiges til at meddele en Afskrift, forsaavidt angaar nærværende Sag, til Justitsdepartementet.»

- 35 Umiddelbart efter at Motzfeldts Forslag var oplæst, overgav Sverdrup Præsidiet til Vicepræsidenten, D. Kildal, og ytrede fra sin Repræsentantplads følgende til Begrundelse af sin Handlemaade den 13de Februar:

Hr. Præsident!

40

Der ligger i de Begivenheder, der ere knyttede, der vare knyttede til Udfærdigelsen af Adressen af 15de Mai 1872, i de Begivenheder, der siden ere indtrufne, i de Tilstande, der ere blevne til, saa tydelige, bestemte, vidtrækkende Præmisser, at jeg snart sagt skulde tro det i Virkeligheden var unødvendigt at
45 debattere denne Sag. Jeg tør sige, at rundt om i det hele Land har man opgjort sin Mening om den. Landet selv kunde skride til Votering, hvad Øieblik det skulde være. Det er min Mening om Sagen.

50

Dagsordenen, saaledes som jeg har tillagt mig at foreslaa den, viser paa den ene Side tilbage til Adressen af 15 de Mai 1872, paa den anden Side viser den fremad til det Arbeide, som paaligger os, ja til mere, til det Arbeide, som paaligger hele Nationen. Dette er det store Fundament, hvorpaa jeg har bygget ved
Fremsættelsen af mit Forslag, og det, som skal vise sig ikke at svigte.

55

Men det vilde fra min Side være en Mangel paa Anerkjendelse, hvis jeg ikke tilføiede, at ved Siden af de store i Blikket paa Fortiden og i Blikket paa Fremtiden liggende Grunde, er en Udtalelse fra Storthingets Side fremtvunget ved Regjeringens Meddelelse, den som foreligger i Dokument No. 5. Efter at Storthinget har udtalt sig med den Styrke, den Bestemthed, den umiskjendelige
60 Hensigt, som ligger i Adressen af 15de Mai 1872, kan Storthinget, naar det faar en af den hele Regjering tiltraadt Erklæring om, at hvad det har bygget paa, er uholdbart, og at hvad det har villet, ikke stemmer med hvad samvittighedsfulde, forstandige Mænd kan ville paa dette Lands Vegne, at det ikke lader sig gjøre for Tiden at fatte en Beslutning, som gaar i Retning af Storthingets Forlangende, -
65 naar det faar en saadan Meddelelse, bliver det Storthinget en Pligt at tale, en tvingende Pligt, om det end ikke skulde føle sig opfordret dertil forresten, hvad det visselig gjør. Var det Storthingets Pligt, Hr. Præsident, at tale forrige Gang, er det visselig ikke mindre dets Pligt at tale nu. Tværtimod! De Hensyn, som da

- 70 vare saa stærke og saa talende, at Storthinget tog det usædvanlige Skridt at henvende en Adresse til hans Majestæt med Hensyn til hans Raads Sammensætning og Holdning, de foreligge nu forstærkede, forstærkede i enhver Retning, hvilket jeg skal gaa over til at vise.
- 75 Man har troet, hører jeg, at kunne hjælpe paa Sagen, sætte den paa en bedre Fod, ved at pege paa de forskjellige Grunde, der af mig fremhævedes ved Adressens Behandling, Grunde for, at jeg ikke billigede Regjeringens System, ja, som gjorde mig det til Pligt som god Borger at bekjæmpe det med alle lovlige Midler. Ved at tage Udgangspunktet saa bredt haabede man at ramme en eller anden
- 80 Tanke, som ikke deltes af et eller andet Medlem her i Salen. Hr. Præsident! Jeg skal ikke pointere, hvad der ligger i denne Maade at føre Debatten paa, men jeg skal vise Herrerne den Tjeneste at gaa lige paa, hvad de selv betegne som Hovedsagen, Prolongationssagen og Statsraadssagen.
- 85 Der er atter og atter bleven sagt, at det ene Punkt, hvormed der handles, Prolongationsspørgsmaalet, det er bortfaldet, Tiden har talt, det er afgjort ved en høiere og mægtigere Dom. Det skal ogsaa forholde sig saa, at Regjeringen virkelig har leveret en Redegjørelse, der viser, at den nu imødekommer Storthinget, fyldestgør alle rimelige Hensyn, gjør samarbeidet muligt i den her
- 90 omhandlede Retning. Men, Hr. Præsident, jeg mener, at der indeholdes i Meddelelsen hverken en Retfærdiggjørelse eller en Redegjørelse; den er simpelthen i det væsentlige en Fastholden af Regjeringens tidligere Standpunkt og en Tilbagevisen af Storthingets Grunde for dets Optræden - en Statsmagts Grunde for dens Optræden, beder jeg bemærket. Tidligere fandt der et Forhold
- 95 Sted med Hensyn til Storthingets Arbejdstid, et Forhold mellem Regjeringen og Storthinget, der gjorde det muligt at faa en tilfredsstillende Ordning fra Thing til Thing for denne for Stortingets Virken saa vigtige Sag; der fandt Forhandlinger Sted mellem Regjeringens Vedkommende og Storthingets Funktionærer, som satte de sidste istand til med Storthingets Samtykke at træffe
- 100 den Ordning med Hensyn til Arbejdstiden, som maatte ansees ønskelig eller nødvendig. Dette Forstaaelsesforhold, Hr. Præsident, hjalp Storthinget ud over alle Vanskeligheder tidligere. Men anderledes blev Stillingen, da aarlige Storting var indført. Siden den Tid har der ikke været gjort noget Forsøg paa at komme til en Forstaaelse med Storthinget, ingen Henvendelse har fundet Sted;
- 105 man har ikke engang fundet det nødvendigt trods Storthingets Udtalelse at forlange nærmere Oplysning og Erklæring om Arbejdsstoffet og Fordelingen, om Storthingets Mening med Hensyn til, hvad det ansaa for absolut fornødent

at faa behandlet i Sessionen, og hvad der kunde udsættes til et senere Møde. Og
110 dog, Hr. Præsident, maatte det være aldeles fornødent for Regjeringen at søge at
erhverve denne Kundskab; den kan ikke faa den af offentlige Dokumenter eller
Tidninger. Thi hvorledes stiller Forholdet sig? Jo, saaledes: det private Initiativ
benyttet som bekjendt hos os i stort Omfang; hvad der er fremkommet ad den
Veie, kan Regjeringen kun høist ufuldkomment kjende. Dernæst, hvad
115 Storthinget tænker med Hensyn til Forslagenes Behandling, om det vil lægge til
Grund, hvad der er fremkommet fra Regjeringen, eller lægge noget nyt til
Grund, - alt dette kan Regjeringen ingen Besked vide om, med mindre den faar
Underretning derom af Storthingets betroede Mænd. Derfor fremstiller det sig
som en Nødvendighed for Regjeringen, naar den vil tage Hensyn til
120 Storthingets Arbeidstid og Arbeidsstof, at indhente Oplysninger i den Retning.
Det er ikke skeet.

Dernæst, Hr. Præsident, burde det vel være erindret, at da vi Repræsentanter
paa det 20de, 21de og 22de ordentlige Storthing gik til vor Virksomhed, var der
125 forløbet vel et og et halvt Aar, siden Storthinget sidst havde været samlet. Men
desuagtet tales der, som om der havde været den sædvanlige Termin mellem de
aarlige Thing, og som om de Udtalelser, der havde fundet Sted angaaende de
aarlige Storthing, ogsaa kunde gjælde første Gangs aarlige Thing; dog blev det
saa stærkt betonet i Throntalen og i den bekjendte Afgjørelse senere paa vor
130 Ansøgning.

Dernæst, Hr. Præsident, tænker jeg, at det vilde være nødvendigt at erhverve
Erfaring, forinden man fik den Tanke at kunne begrænde Thingets
Samlingstid gennemsnitlig til en fast Termin. Rigtignok ser jeg, at Regjeringen,
135 Raadet, er af en anden Mening. Det siger, at indtil Erfaring er opnaaet, burde
den Termin, der blev valgt, forsøges sat igjennem, selv om det skulde lede til de
Rivninger, som ere komne; jeg ser det, men jeg siger, det strider mod alt det, som
Menneskene pleie at iagttage i Verden, naar de ville handle fornuftigt og
samvittighedsfuldt. Først fik man vel under en vanskelig Overgang se efter, hvad
140 Tid der udkrævedes, før man bestemte en fast Termin, der i den Grad betones,
at det ansees for en Statshandling af første Rang at opretholde den: Storthinget
vilde blive suverænt, hvis man ikke opretholdt denne Grændse, ialfald
tilnærmelsesvis.

145 Hvad var ogsaa Meningen med de aarlige Storthing? Det er udtalt fra Thronen
selv; - at Sagerne skulde kunne undergives en grundigere Overveielse, at den

Overlæsselse med Arbeide, der havde vist sig under de treaarlige Thing, ikke mere skulde kunne finde Sted, at der overalt nu skulde indtræde et bedre, et
150 frugtbarere Samarbeide mellem Styrelsen og Storthinget netop ved den hyppigere Anledning til Samarbeide og Samvirken.

Fremdeles, Hr. præsident, kan man i Virkeligheden foretage det Regnestykke, som er bleven gjort af Styrelsen, og sige, at da de treaarlige Thing har behøvet ni
155 a ti Maaneder, saa vilde dette, fordelt paa tre Aar, blive lidt over tre Maaneder paa hvert Aar? Ja, dette Regnestykke er overmaade let og simpelt, men det, hvorpaa det er bygget, er grundfalsk; thi det er noget, som siger sig selv, at af det Arbeidsstof, som blev forelagt de treaarlige Storthing og beherskedes af dem paa en tilfredsstillende Maade, er der meget, som ligesaa udførligt maa bearbejdes
160 paa hvert eneste aarligt Storthing, og enhver, som tager Budgettet og hvad dermed staar i Forbindelse, for sig, vil ved første Blik erkjende det indlysende deri. Det er ikke saa, at der handles om en Tredeling af de treaarlige Storthings Arbeide, men om meget mere, uanseet at alle Forretninger, alle Sager voxe i Antal og at Samfundet udvikles; det var ogsaa en af Grundene, hvorfor aarlige
165 Thing indførtes, at Sagerne skulde møde et Arbeide af Nationens Repræsentanter, som svarede til deres Vigtighed for Landets Fremtid.

Men ikke nok hermed; man havde saagar, Hr. Præsident, da Afgjørelsen blev given baade i 1871 og 1872 - jeg siger «baade - og» - ikke alene ikke Erfaring for,
170 at man var berettiget til at gaa frem paa den af Regjeringen fulgte Maade, men man havde Erfaring for det modsatte, nemlig at det vilde være til positiv Skade for Landet, om en saadan Termin bibeholdtes. Det havde allerede tilstrækkelig vist sig, da Afgjørelsen i 1871 blev given, at det var umuligt at begrænde Arbeidstiden til den 6te eller 10de Mai, eller Hundrededagsterminen, som jeg
175 kan kalde den. Jeg vil ikke tale om, at flere Sager ikke fik den Behandling, de burde have faaet, at det blev nødvendigt at udsætte vigtige Sager, som Nationen ventede paa, ventede med Rette. Skal jeg erindre om, hvad der passerede, eller behøver det at siges, at der intet forstandigt Menneske var i eller udenfor Thinget, uden at han saa, at den korte Termin virkede beklageligt for
180 Arbeidsordenen, at den vilde komme til at virke i endnu højere Grad beklageligt, inden Thinget skiltes ad, at Exemplet var givet og at Lærdommen vilde være der, og at Regjeringen sent omsider vilde blive nødt til at modtage Lærdommen, enten den vilde eller ikke?

185 Det samme har gjentaget sig senere; fra Thing til Thing har man maattet

udsætte Sager af Stor Vigtighed. Hvis man ønsker Exempler, skal jeg være til Tjeneste: af Lovgivningsarbeider Kriminalloven, Værnepligtsloven, Ægteskabsloven og flere; selv Budgetsager saa man sig nødt til at udsætte, fordi
190 Tiden ikke tillod deres Behandling. Jeg vil nødig bringe det mest pointerede i denne Retning i Erindring; men kanske det dog er rigtigt, siden der fortælles os, at Regjeringen er bleven misforstaaet af os tidligere, naar vi forlangte, at den skulde forandre sin Handlemaade i dette Punkt, kanske det dog er rigtigt at minde om, at det traf i Norges Storting, at Forhandlingerne maatte afsluttes i
195 en saare vigtig Sag, angaaende en Jernvei mellem det Sønden- og Nordenfjeldske, Forhandlingerne maatte afbrydes, fordi Thinget skulde slutte, medens der endnu var atten Talere indtegnede, det vil sige, medens endnu Debatten krævede en alsidig Behandling.

200 Jeg siger, Hr. Præsident, at Stortinget, bestemt af disse Hensyn, hvis Vægt ingen, han være Storthingsmand eller ikke, kan benægte, har gjort det mulige for at komme til en Overenskomst med Styrelsen - dets Henvendelse var saa forstaaelig som bedst muligt, ingen kunde tage feil af den - og fandt sig beføiet til at udtale gennem en Erklæring, at den Tilstand, hvori det var bragt ved
205 Regjeringens Beslutning paa Prolongationsfeltet, var uholdbar, maatte forandres; det maatte tale og fralægge sig Ansvaret.

Der er citeret fra den modsatte Side Ord af en Taler her, som gik ud paa, at Stortinget vilde være reduceret til det, som var meget mindre end en
210 Nationalforsamling, hvis det saaledes dikteredes en Arbeidstid af Styrelsen, og der citeredes videre de Ord, at dersom saa forholdt sig, hvis Styrelsen havde denne Mening, vare disse Ord fuldt berettigede. Ja; Hr. Præsident, vi have seet, hvorledes det forholder sig, seet de Grunde, som klart ligge for Dagen, at Regjeringens Maade at gaa frem paa i dette Tilfælde alene kan forstaaes saaledes,
215 som den er forstaaet, og deri ligger vel, tænker jeg, at Stortinget havde en stærk Nødvendighed paa sig til at handle, til at forebygge en Gjentakelse deraf, en Gjentakelse, som ikke alene vilde være til den høieste Skade for Stortingets umiddelbare Virksomhed, men ogsaa for det Fremtidsarbeide, som paalaa alle Repræsentationer i dette Land.

220 Dette var Stortingets Standpunkt med Hensyn til Prolongationsspørgsmaalet, da det indgav sin Adresse; var det de 63 alene? Paa ingen Maade; der var flere i Stortinget, som delte dette Standpunkt, og jeg tør næsten sige, mange flere. Det var ikke i Anledning af denne Sag, at der var Dissents mellem

Storthingsrepræsentanterne; i den Henseende var en stor, en overvældende Pluralitet enig. Kan vort Standpunkt være forandret? Jeg tænker, jeg kan svare paa alles Vegne: nei, det kan det ikke. Vi maa fastholde, at der levnes os den nødvendige Tid, den, som vi finde nødvendig, for at Sagerne kunne pleies paa en tilstrækkelig og tilfredsstillende Maade. I det Punkt kunne vi ikke opgive en eneste Fordring, ikke en Tøddel af, hvad der tidligere er udtalt; det er umuligt.

Hr. Præsident! Jeg har tilladt mig at pege paa de vigtige Hensyn og de afgjørende Betragtninger, der nødte Stortinget til ved forskellige Leiligheder og sidst ved Adressen til hans Majestæt Kongen at optræde i Anledning af Prolongationsspørgsmaalet. Det var nødvendigt, at saa skete, thi ellers vilde Sagen ikke staa for Herrerne og Almenheden i sit fulde Lys. Det var nødvendigt at pege paa, at Stortinget ikke havde givet, men modtaget et Standpunkt, modtaget det paa en Maade, som ikke tillod det andet end at handle og handle med Kraft. Jeg spørger: er da nu Raadets Standpunkt et andet? er det saa vist? kunne vi betragte, hvad der er fremkommen fra den Side som tilfredsstillende for os, som noget, vi kunne bygge paa under det vigtige Arbeide, der er os betroet? Vi ville se, Hr. Præsident!

Jeg læser i Stortingstidenden, at det tidligere indtagne Standpunkt skal være opgivet, ja mere end det, svundet bort under vore Fødder og kan kun fastholdes ved et Tankeexperiment i Fantasien. Det forklares videre, at Regjeringen har givet efter, har imødekommet Stortinget; det samme hører jeg i Debatten idag. Denne ene Sag, det eneste Lam, som Regjeringens Venner have at anrette, det maa de have Lov til at beholde, det kan ikke fratages dem. Hr. Præsident! Jeg spørger, er det, vi have læst, og det, vi have hørt, er det virkelig et Forsvar for en konstitutionel Regjering? Er det en Venskabstjeneste, er det fremfor alt noget, som lader sig høre i denne Forsamling i en Repræsentants Mund, han høre til hvilken politisk Fraktion, han vil? Allerede i Throntalen af 1871 betoner Regjeringen stærkt, at Stortinget maatte se til at blive færdig i Løbet af de hundrede Dage. Dens Mening var saa opgjort, at den, forinden Thinget kunde tænke over, hvorledes den skulde indrette sin Arbeidsorden, for at paaskynde Forretningernes Gang saa meget som muligt, fastsatte en Termin, hvis Overskridelse saa meget mindre tillodes, som der til Regjeringens opgjorte Mening føiedes hans Majestæts Udtalelse fra selve Thronen. Da Spørgsmaalet om at forlænge Stortingets Arbeidstid i 1871 kom for, forklarede Regjeringen, at det ikke var muligt andet end at fastholde den Tanke, som var lagt ind i Throntalen, for Fremtidens, for Landets og for Regjeringens egen Skyld. Naar

265 den skulde ansees for at have opfyldt sin Pligt mod Kongen, for at følge Grundlovens Bud til den, maatte denne Termin fastholdes, og Resolution afgaves svarende dertil. Det følgende Aar, da Storthinget paany henvendte sig til Styrelsen angaaende Spørgsmaalet om Arbeidstiden, fastholdt Regjeringen, trods Storthingets Udtalelse i 1871, i den bekjendte Udtalelse sit tidligere
270 Standpunkt og argumenterede med lige Styrke for Nødvendigheden af det konstitutionsmæssige, det for Kongemagten behørige i at opretholde Terminen.

Nu spørger jeg, Hr. Præsident, kunde dette være gaaet saaledes til, kunde
275 Regjeringen optræde paa denne Maade, kunde den lægge den Autoritet og Vægt i Sagen, dersom den ikke betragtede den som en Statshandling af første Rang, som en landsvigtig Sag, der enten maatte ordnes paa den af Regjeringen foreslaaede Maade, eller hvis Ordning maatte overlades til andre, som skulde bære det store Ansvar? Er det muligt, at opfatte Sagen paa anden Maade? Er
280 ikke Statsraadet knyttet saa stærkt, som et konstitutionelt Ministerium nogensinde kan være det, til den Mening, der fandt sit Udtryk i den kongelige Resolution, og de Konsekventser, som deraf maatte følge? Hvorledes? Kan man kalde det at gjøre et konstitutionelt Standpunkt gjældende? Og dog hører jeg, at der er Medlemmer af denne Forsamling, som ville have Æren af baade at kunne
285 og ville det.

Er det muligt, Hr. Præsident, at en Tillid kan voxe paa en saadan Jordbund, at Samvirken kan finde Sted under saadanne Forudsætninger, at hans Majestæts Raad Aar efter Aar ved høitidelige Anledninger, paa den mest indtrængende
290 Maade anbefaler en Forholdsregel og at de saa kunne være bekjendt at opgive sit Standpunkt, frafalde det ganske og dog vedblive at være hans Majestæts betroede Raadgivere, saavel Repræsentanter for Folket som Kongens Raadgivere, thi begge Dele ere de? Jeg siger, Hr. Præsident, Landet kan ikke være tjent med et Ministerium, som ikke har mere Agtelse for sin egen Mening, sin
295 egen Optræden. Det er ikke muligt, man kan ikke være tjent med dem, der maa noget mere til. Hr. Præsident, jeg faar nok tage hans Majestæts Raad i Forsvar ligeoverfor dets saakaldte Venner; jeg tror ikke, hans Majestæts Raad har skiftet Anskuelse. Jeg ikke alene ikke tror det, men jeg ved det i Kraft af det Dokument, jeg har for mig, Dokument No. 5.

300

Hr. Præsident! Der forudskikkes af Raadet en saakaldet Retfærdiggjørelse for, at det kom til den Termin, der har fremkaldt saa stærke Rivninger og vist sig saa

skadelig i sine Virkninger. Jeg tør sige, at det ikke er noget godt Tegn hverken
305 for det Standpunkt, hvorpaa Styrelsen har stillet sig, eller for Opnaaelsen af en
sand Overenskomst mellem Raadet og Stortinget, at man har seet sig nødt til
at anvende den største Del af dette Statsskrift, som med Sandhed kan siges at
være dannet efter Forbillede af et Lappetæppe, - til at paavise, at der har fundet
Forhandlinger Sted ved de aarlige Storthings Indførelse, der havde ledet
310 Regjeringen til, burde lede den ind paa den Tanke, at Tremaanedsterminen,
Hundrededagsterminen var en Forudsætning for aarlige Storthings Indførelse
og derfor burde fastholdes. Hr. Præsident! Der vilde ligge en ikke ganske liden
Styrke i det Argument, at det var en Forudsætning ved de aarlige Storthings
Indførelse, at Samlingstiden kun skulde være omtrent hundrede Dage, dersom
315 det virkelig forholdt sig saa; men det er ikke Tilfældet. Stortinget gik den Gang
ud fra, at det samme Forstaaelsesforhold, der tidligere herskede med Hensyn til
dette Punkt mellem Styrelsen og Stortinget, ogsaa fremdeles skulde gjøre sig
gjældende. Det saa ingen Grund til, tænkte sig ikke Muligheden af, at det kunde
blive fraveget, og da vilde selvfølgelig ogsaa, ganske i Lighed med hvad der
320 tidligere var skeet, paa Overenskomstens og Forstaaelsens Vei den nødvendige
Arbejdstid blive levnet Stortinget. Erfaring vilde have dannet sig, og der vilde
tilslut være fremkommet en Tilstand, som ikke fra nogen af Siderne kunde give
Anledning til væsentlige Anker eller til de heftige Rivninger, hvortil vi have
været Vidne.

325

Naar man under Forhandlingerne om aarlige Storting talte om Tiden, var det
selvfølgelig for det første et økonomisk Spørgsmaal, og dernæst Hensyn til
Repræsentationens Sammensætning, da man ikke kunde vente, at mange
Repræsentanter skulde være tilbøielige til at være fraværende fra Hjemmet en
330 altfor lang Tid af Aaret. At gjøre denne Kalkule til Forudsætning for, hvad der
skulde indrømmes Stortinget, saa snart Arbejdet begyndte, det er et Sprang i
Slutningen, som det næsten hører til det Utrolige, at nogen Regjering vilde gjøre
gjældende ligeoverfor nogen Nationalforsamling. Jeg antager, at
Konstitutionskomiteens Formand vil komme nærmere ind paa dette Punkt, saa
335 jeg skal ikke opholde mig videre derved i Specialiteten. Men jeg vil sige en Ting:
er der nogen, som for Alvor mener, at Spørgsmaalet om aarlige Storting stod
saaledes, at det kom an paa en fjorten Dage eller fire Uger mere eller mindre? At
det var Hensyn, som maatte tages i store Omrids, siger sig selv, men at nogen
Mand skulde influeres i sin Stemmegivning af Hensyn til, at aarlige Storting
340 maaske vilde kræve en tre à fire Uger mere, er ikke tænkeligt, og jeg paastaar, at
det ikke forholder sig saa.

Hr. Præsident! Det er - jeg vil bemærke det, inden jeg gaar videre, - det er sagt af
345 regeringen i det foreliggende Dokument, at den ikke kunde indgaa paa
Storthingets Prolongationansøgning af 1872, fordi det vilde være det samme
som at henstille alt til Storthinget. Det heder: «I Virkeligheden androges der
altsaa om en Tilladelse til at være samlet, saalænge som Storthinget ikke selv
tilkjendegav, at dets Forhandlinger kunde afsluttes. Paa en saadan Ordning
350 forekommer det Departementet klart, at den udøvende Magt ikke kunde gaa
ind, uden ganske at tilsidesætte og svigte den Forpligtelse, den ved at foreslaa
aarlige Storthing havde ikklædt sig til at søge disse holdte idetmindste nogenlunde
indenfor de for samme forudsatte Tidsgrændser.» Hr. Præsident! dette beror
paa en Misforstaaelse; det er det mildeste, jeg kan sige derom. Det var
355 Storthinget vel bevidst, og Regjeringen var ikke mindre vidende derom, at da
man valgte den Form i 1872, hvorover der her urgeres, skede det netop for at
aabne Regjeringen, uden at den paa sin Side skulde føle sig bunden eller trykket,
Adgang til en Overenskomst med Storthinget. Man gik ud fra, at naar
Regjeringen saa, at Storthinget maatte forlange en anden Arbejdsordning, end
360 der hidtil var indrømmet det, saa vilde den skjønne og forstaa, at den maatte se
at komme til en Overenskomst, komme Storthinget imøde; derfor blev den
Form valgt, ikke fordi Storthinget vilde indtage en Stilling, der kunde berede
Regjeringen Vanskeligheder, end mindre fordi det vilde indtage en Stilling i
konstitutionel Henseende, hvortil det ifølge Forfatningen ikke var berettiget.

365 Men, Hr. Præsident, hvorvel jeg for mit Vedkommende har anseet det rigtigt at
dvæle lidt ved disse Omstændigheder, da de i Væsentligt Mon klargjøre
Forholdet mellem Raadet og Storthinget, saa siger jeg, at det væsentlige i
nærværende Tilfælde ligger i de bestemte Udtalelser ligeoverfor Nutid og
370 Fremtid, der indeholdes i det berømte Dokument 5. Hvorledes kan der i
Virkeligheden være nogen Tvivl om, hvad Regjeringen fastholder, hvad den vil
gøre, og hvorvidt den vil afgive nogen Erlæring, der kunde virke tilfredsstillende
og betryggende for os? Det heder sig: «Naar man etter den ovenfor givne
Belysning af, hvad der har ledet Deres Majestæts Raad under dets tidligere
375 Behandling af Spørgsmaalet om Varigheden af de aarlige Storthingsmøder,
vender Betragtningen til, hvorledes der fremtidig fra Regjeringens Side i saa
Henseende bør forholdes, foreligger der vistnok ingen Nødvendighed af allerede
nu at udtale sig derom, - - men ikke destomindre forekommer det
Departementet rigtigst, at Spørgsmaalet i dets Almindelighed strax tages under
380 Overveielse, og at Resultatet saa snart som muligt bringes til Storthingets

Kundskab. Ikke alene handler Regjeringen derved paa den aabneste og loyaleste Maade, men det vil ogsaa for Storthingets Arbejdsplan og derpaa byggede Virksomhed være gavnligst, at Regjeringens Anskuelse strax bliver bekjendt, medens det siger sig selv, at Regjeringen, ved hvad den nu fra et almindeligt Synspunkt og som gjældende for almindelige Omstændigheder udtaler, ikke vil være bunden, om særegne Omstændigheder skulde indtræde, eller hindret fra at lade saadanne for enkelt Storthings Vedkommende bevirke den fornødne Afvigelse fra, hvad der som Regel og under almindelige Omstændigheder findes tilraadeligt.»

Hertil slutter sig en Udtalelse, der gaar i samme Aand og Retning. Saaledes siger Departementet Side 12: «Naar Departementet under Fastholdelse af den her udviklede Anskuelse, men med Indrømmelse af, at en Begrænsning af Samlingstiden til den 10de Mai har vist sig for knap, nu kommer til Spørgsmaalet om, hvilken Forlængelse af den paa almindelige Omstændigheder beregnede Samlingstid kan ansees passende og tilraadelig, er det neppe endnu Tiden til at forsøge derpaa at give et Bestemt Svar.» Endelig tilføies det med Hensyn til det specielle, som skal iagttages i saa Henseende: «Bedømmelsesgrundene og Oversigten i denne Henseende ville foreligge klarere og sikrere, inden dette Spørgsmaal, om det opstaar, kræver sin Løsning, og Departementet antager derfor, at Besvarelsen ikke i nogen Henseende bør foregribes.» Hertil giver Raadet en ganske mærkelig Illustration senere hen, hvor der er Tale om Statsdraadssagen. Den sætter nemlig dennes gennemførelse i saa nær Forbindelse med Thingets Arbejdstid, at det blandt de Kauteler, som den finder nødvendige for at lade Statsraaderne komme ind i Storthinget, finder Grund til at trække saameget snævrere Grændser for Arbejdstiden.

Naar man sammenfatter alt dette, Hr. Præsident, er det klart, at Regjeringen vel har maattet vige for Nødvendigheden af, at Thinget faar noget længere Arbejdstid end den, der hidtil har været fastsat ved de kongelige Prolongasjonsbevillinger, men det er ikke mindre klart, ja det er klart indtil den høieste Evidents, at den forbeholder sig selv at ordne denne Sag efter de forhaandenværende Omstændigheder til enhver given Tid, at den ikke finder, det er Tid nu til at udtale det sidste Ord i denne Sag, om hvorledes Sagen skal ordnes, at intet i den Retning bør foregribes, med andre Ord, idet Regjeringen støtter sig til en Argumentation, som netop gaar ud paa at fastholde den Anskuelse, som Storthinget ikke billiger, holder den sig enhver Udvei aaben, og der er ikke den mindste Sikkerhed, ikke den mindste Garanti for, at der ikke i

Marts Maaned kan komme en Indstilling, der gaar ud paa, at de 100 Dage skulle fastholdes. Særlig vil jeg betone en Ufuldstændighed, den Ufuldkommenhed i Meddelelsen, at Regjeringen ikke udtaler sig stærkere om det almindelige end om det specielle. Hvor stærk en Afvisning, som ligger deri ligeoverfor

425 Storthingets bestemte Fordring om at faa det tidligere Forhold tilveiebragt og en rimeligere Arbeidstid i Fremtiden, behøver jeg ikke at fremholde. Hvorledes kan det siges stærkere i et Statsdokument, end naar det heder: vi ville ikke udtale os om nogen almindelig Ordning, heller ikke om noget specielt Punkt, nei vi forbeholde os at udtale os derom i Kraft af det kongelige Prærogativ, naar

430 Spørgsmaalet opstaar. Og hvor meget stærkere fremtræder ikke denne Afvisning, naar man erindrer, at det Paalæg, der blev gjort Raadet, var at indkomme til Thinget med en Redegjørelse i Anledning af en Adresse, hvis af alle anerkjendte Hovedpunkt dette var? Man skulde tro, Hr. Præsident, at Raadet havde havt Tid til at betænke denne Sag. Det siger selv, at det havde havt

435 Opmærksomheden henvendt derpaa, da Forslaget om aarlige Storthing blev afgjort. Hvad der senere fulgte i 1871 og 1872 har maattet henlede dets Opmærksomhed gjentagende paa Sagen og givet det en endnu stærkere Opfordring til at overveie Sagen og gjøre sig fortrolig med, hvad der burde gjøres for Fremtiden. Endelig fik Raadet et kongeligt Paalæg om ligeoverfor en

440 Adresse fra Storthinget, fra den anden Statsmagt, som gjør dette Spørgsmaal til et Hovedpunkt, at gjøre Rede for, hvad Adressen omhandler, - og saa faar man det Svar, at det vil betænke sig paa den Ting, og at det anseer det unødvendigt for Tiden at gaa ind derpaa. Istedetfor at faa noget, som skulde være en Redegjørelse, skulde virke beroligende og tilfredsstillende og paany bringe god

445 Forstaaelse og kraftig Samvirken mellem Statsmagterne, faar man kun høre, at Raadet endnu vil betænke sig, og at det siden vil se at ordne denne Sag. Jeg forstaar ikke, hvor tydeligt et Sprog DHrr. vil have, dersom ikke dette siger alt, hvad man forlanger; forlanger man mere, da forlanger man, hvad der med rette kan kaldes et altfor tydeligt Sprog.

450

Jeg finder derfor for mit vedkommende, Hr. Præsident, at Hr. Motzfeldt har sagt meget sandt i sit Udkast til Beslutning, naar det heder, at ikke noget væsentligt er forandret. Ja, det kan være berettiget, men jeg maa lægge noget til for mit eget Vedkommende. Jeg siger, der er ikke Tale om Forandring, men der

455 er kommet noget til, som bestemmer mig til endnu stærkere at fastholde min Mening. Naar selv det, som er passeret, som Regjeringen har seet foregaa for sine Øine siden sidste Storthing, naar den Udtalelse, som hans Majestæt har givet, naar alt dette ikke har formaaet Regjeringen til at indtage et andet

460 Standpunkt end det, som udgaar med høieste Evidents af dette Dokument, da
maa jeg sige, at dette er om muligt for mig en endnu stærkere Grund til at
gentage Adressen, end til at vedtage den første Gang. Det var et alvorsfuldt
Skridt, det medførte sit store Ansvar, og hvorledes man skulde kunne frigjøre sig
for dette Ansvar ved at paaberaabe sig den Argumentation, som indeholdes i
465 Dokument No. 5, det forstaar jeg i Sandhed ikke. Et kan vel siges, men jeg
paastaar, at ingen i denne Forsamling kan godtgjøre, at saa er skeet, nemlig, at
Ansvaret er væltet fra vore Skuldre, at vi ikke behøve at vaage og handle.

Den Omstændighed, Hr. Præsident, at Prolongationssagen, den ene Sag, er
470 bleven saa stærkt betonet, viser allerede hen til, at Redegjørelsen for den anden
store Sag, Statsraadssagen, er mindre tilfredsstillende. Og saa er det i Sandhed.
Det er ingen Redegjørelse, det er kun en henholdende Tale. Det er ogsaa
udtrykkelig sagt i Dokumentet, man kan læse sig dertil uden besvær. Det heder
fra Raadets Side: «Dette Paalæg vil af den norske Regjering selvfølgelig blive
475 efterkommet; men af denne Sagens Stilling følger, at det ikke nu er Tiden til at
indlade sig paa nogen ny eller yderligere Drøftelse af denne Sag, som visselig har
Krav paa, at Regjeringen til dens fortsatte Overveielse benytter den fulde Tid,
som hans Majestæts ovennevnte Paalæg giver den.» Ja, i Paalæget laa nu det, at
der skulde gjøres Rede for Regjeringens Forhold til Thinget i Anledning af
480 Adressen, for de vigtige Grunde, som skulde medføre, at Raaderne skulde
kunne beholde sine Pladse. Men jeg mener, at vi have for os rene Ord, som sige,
at dette Paalæg ikke er efterkommet, denne Redegjørelse har ikke fundet Sted.

Tvertimod, man vil ikke indlade sig paa Sagen for Tiden; hvor vigtigt det end er
485 at oprette en god Forstaaelse mellem Storthing og Styrelse, hvor meget end
Nationen venter og har ventet stærkt paa at faa Forholdet klargjort paa en
tilfredsstillende Maade, saa heder det dog i Dokumentet: nu for Tiden ville vi
ikke tage denne Sag under Overveielse, vi ville betænke den yderligere, og da
skulle vi en Dag forelægge Folket og Storthinget Resultatet al vore Overveielser.
490 Jeg maa atter sige, er dette talt saaledes, som man har Ret at forlange af et
konstitutionelt Ministerium? Er det det, som Storthinget og Nationen maatte
vente under de Forhold, som vi have været Vidne til? Og kan det være
Meningen med hans Majestæts Paalæg? Jeg tror mig berettiget til at stille disse
Spørgsmaal i deres fulde Styrke.

495

Regjeringen har forresten ment, at den har Støtte for at nægte Sanktion paa
Storthingets Beslutning i Statsraadssagen i, hvad der er passeret paa tidligere

Storthing, i Repræsentationens tidligere Stilling til Sagen; dette er stærkt
500 betonet. Hr. Præsident! det er sagt, at det er 24 Aar siden, at Forslag om
Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger blev fremsat fra
Regjeringens Side; de sidste Gange er det nemlig fremsat ad privat Vei. I den Tid
er der skeet store Forandringer, Udviklingen er steget, Erfaringer er gjorte,
Grundlovsforandringer have fundet Sted, og navnlig den, at der nu er aarlige
505 Storthing. Angaaende den sidste vil jeg sige, at vistnok staar den i Forbindelse, i
en nær og, som tror, heldig forbindelse med Statsraadssagen; men derfra at ville
argumentere for Negtelse af Sanktion, er at stille Sagen paa Hovedet. Thi det var
noget, som gik gennem Thingets Bevidsthed, at naar aarlige Storthing vare
indførte, skulde som Supplement dertil komme Bestemmelse om Statsraadernes
510 Deltagelse i Storthingets Forhandlinger, og medens Styrelsen eller Statsraadet nu
gjentagende har akcentueret, at der var en Minoritet for Forslaget i 1866,
medens Forslag om aarlige Storthing forelaa nær sin Afgjørelse, for derved at
bevise, at man havde god Grund til at betænke sig, forinden man meddelte
Sanktion, saa er denne Tale netop et Bevis for, at man da gik ud fra, at man først
515 skulde se at faa aarlige Storthing indført, da maatte den anden Reform ligesom
falde af sig selv, den ene var given med den anden, de kunde ikke holdes fra
hinanden, ikke holdes adskilte i noget Antal af Aar.

Og blandt det meget forunderlige, som jeg har havt at læse i denne Sag, er der
520 intet besynderligere end dette, at man maatte betænke sig vel, forinden man
sanktionerede Storthingets Beslutning, fordi det var 24 Aar siden Sagen først var
fore, og fordi Folket i den Tid var gaaet fremad i Udvikling og Erfaring. Thi
naar der tales om, at man maa være besindig, saa maa jeg dog sige, at jo mere
Folket er steget i Udvikling, jo større Erfaring det har vundet, desto mindre
525 nødvendigt er det at udsætte Sagen for at overveie, om det er besindigt at gaa
med paa den eller ikke. Jeg siger med en Forfatter, at Hindringen ikke laa i den
Omstændighed, at Sagen var gammel, men i at Statsraaderne vare gamle, ikke i
den Omstændighed, at Folket var gaaet fremad i Udvikling og Erfaring, men
deri, at Statsraaderne ikke havde kunnet følge med i den politiske Udvikling,
530 ikke havde kunnet tilegne sig den fornødne politiske Erfaring.

Departementet, hvis Indstilling er tiltraadt af Regjeringen, lader det ikke blive
med den bestemte Udtalelse, jeg tidligere har citeret; det føier til: «Det kan ikke
være Departementets Hensigt her at gaa ind paa en Undersøgelse af Realiteten
535 af de Tillægsbestemmelser, hvis Optagelse i Grundloven ved Siden af den af
Storthinget besluttede Grundlovsforandring, Statsraadet fandt at maatte gøres

til Gjenstand for Overveielse.» Det er altsaa ikke nok med, at man ikke har faaet det Svar, man kunde vente, at man ikke har faaet at høre Regjeringens
540 Standpunkt, at man ikke har faaet et Statsskrift, som viser, hvorledes den har tænkt sig, at vore forfatningsmæssige Forhold efter dens Mening i Fremtiden bør ordnes. Nei, der er ikke engang en Skitse! Den indskrænker sig til at gjøre nogle faa Bemærkninger i denne Sag. Men heldigvis for dem, som skulle fatte Beslutning i denne Sag, ere virkelig disse faa Bemærkninger af den Beskaffenhed,
545 at de tilstrækkeligt vise, paa hvilket Standpunkt Statsraadet fremdeles staar.

Naar jeg ser hen til, hvad det er, Statsraadet peger paa som nødvendigt for at kunne indgaa paa Beslutningen om Statsraadernes Deltagelse i Stortingets Forhandlinger, finder jeg følgende Række af Sager: Opløsningsret og nye Valg,
550 Valgbarhed for Ministeriets Medlemmer, Forandring i Grundlovens Bestemmelser om Lovens Sanktion, dernæst en Antydning - skjøndt med en vis Forsigtighed - om Tokammerssystem, og endelig antydes der, at der ogsaa i andre Henseender kunde være noget at gjøre. Hvad dette er, kan man skjønne af Regjeringens Indstilling i 1872. Thi af den ser man, at Meningen er at faa
555 indført en Lovbestemmelse om Pensionering af Statsraadet og Oprettelse af Embeder, hvis Indehaver skulde være Medhjælpere for Statsraaderne i deres Administration, medens de selv ere beskæftigede med Thingsager.

Nu spørger jeg - jeg er nødt til at stille disse Spørgsmaal, jeg kan ikke undgaa det
560 - nu spørger jeg: er det noget, som er opgivet, siden man nægtede at sanktionere Beslutningen i Statsraadssagen? Jeg har her liggende for mig Regjeringens Indstilling, og naar jeg gjenneblader denne, støder jeg først paa Bestemmelsen om Samlingstiden - jeg har allerede før havt Anledning til at bemærke, at Regjeringen har vakt Spørgsmaal om, hvorvidt den skulde bestemmes
565 grundlovmæssigen - dernæst Opløsningsret og nye Valg, Valgbarhed for Statsraadets Medlemmer - hvilket er det samme som Løsning af Bostedsbaandet, thi man kan ikke tænke sig, at dette alene skulde ske for Statsraadets Vedkommende og ikke tillige for det hele Land forøvrigt -, dernæst om Sanktion af Love, endelig, skjøndt berørt med den samme Forsigtighed,
570 Tokammerssystemet, og saa tilsidst de andre Foranstaltninger der maatte blive at træffe, navnlig at skaffe en Lettelse eller Medhjælp for flere af Statsraadets Medlemmer, og at der maatte istandbringes en Pensionslov. Er dette ikke ganske et og det samme? Er ikke det høieste, man kan kalde det, en Variation af, hvad man fik med sort paa hvidt forrige Gang? Og dertil har man Regjeringens, ja
575 den nuværende Regjering, de Statsraader, som sidder igjen i Raadet, deres

Erklæring om, at de ikke paa nogen Maade kunne gaa med paa enkeltvis at vedtage Reformer i den Retning. «Det er blevet ytret», heder det i Regjeringsindstillingen af 1872, «at Grundlovsforandringer eller andre Foranstaltninger, som maatte ansees fornødne eller nyttige i Anledning af, at Statsraaderne gives Deltagelse i Stortingets Forhandlinger, kunne komme senere og efterhaanden. Heri kan Departementet ikke være enigt. Hvad der hører med til at betinge eller modificere en paatænkt ny Institutions Karakter og Virkninger eller til at forebygge uheldige Følger, hvortil den ellers kunde lede, bør, saavidt saadant paa Forhaand kan forudsees, indføres samtidigt med denne. Den udøvende Magt skylder desuden formentlig Folket og Stortinget at forklare paa en Gang, hvilke Forandringer i Grundloven og hvilke andre Foranstaltninger, den anser nødvendige og hensigtsmæssige, naar Statsraaderne skulle gives Delagtighed i Stortingets Forhandlinger, og forsaavidt Grundlovsforandringerne angaar, kan det desuden fra intet Synspunkt være tjenligt, at de komme stykkevis; thi et stadigt fortsat Flikkeri paa Grundloven er det modsatte af et Gode.»

Naar man nu sammenligner Dokument No. 5 angaaende Statsraadssagen med den tidligere Indstilling, og derhos ser, at Regjeringen forbeholder sig fremdeles at overveie Sagen og afgjøre den fra sit eget Standpunkt til Forelæggelse, da siger jeg, at der ikke er paavist den ringeste kjendelige Forskjel i vor Stilling ligeoverfor Statsraadet i den Henseende nu og da vi vedtog Adressen af 15de Mai 1872. Det er ikke saa, at der her er Strid om Ord og Udtryk, men om, hvad der er det væsentlige, og da er Stillingen den samme, ja den er i den Henseende endog forværret, at Regjeringen trods sin Betænkningstid dog fastholder sin tidligere Mening.

Jeg mener, at den Appel, der er gjort til Stortingets Besindighed i Dokumentet, er uden Grund. Enhver forstaar den. Jeg mener: naar Regjeringen har havt et Aar til at betænke sig paa, hvad den skulde gjøre, kunne vi forlange, at den med al ønskelig Besindighed skulde være kommen til et Resultat.

Statsraadets første Medlem har siden 1836 og indtil de sidste Aar stadig holdt paa Statsraadernes Deltagelse i Stortingets Forhandlinger som Hovedsag, som et Fremskridt af første Rang. Der er siden den Tid gaaet mere end en Menneaskealder; der maa vel da have været Tid nok til at betænke Sagen, hvorledes man med den skal sig forholde. Regjeringens Medlemmer have nu i flere Aar havt den stærkeste Opfordring til at beskæftige sig med den. Det er at

drive Besindigheden for vidt, at forlange endnu yderligere Betænkningstid, førend man forelægger Stortinget noget Program i denne Henseende; det bliver næsten udesindigt at være saa besindig, thi Tiden løber en fordi, og det, som kunde være magtet og ordnet og jævnet, det har man ikke det Herredømme
620 over senere, man er ialfald ikke vis paa, at man vil have det Herredømme senere, som man vilde have havt, hvis man havde sørget for, at Udviklingen gik sin jævne og rolige Gang uden Rivninger mellem Statsmagterne og uden Fare for, at Folkevæksten skulde standse.

625 Det er saaledes ikke sandt, hvad der er sagt, at Statsraadet i dette Tilfælde har opgivet noget; og jeg maa sige, at jeg tror, at den Erklæring maa være aftvunget af Nødvendigheden. Thi dersom det havde været saa, at, hvad Statsraadet siger angaaende Statsraadssagen, paa nogen Maade kunde paavises at være en Opgiven af dets tidligere Standpunkt, saa gjælder, hvad jeg tidligere sagde
630 angaaende Prolongationssagen, i endnu stærkere Grad her; da kunde vi ikke gjøre Fordring paa, at de skulde være Kongens og Folkets Tillidsmænd i de vigtigste Anliggender. Men Sagen er, at det nuværende Statsraad i Virkeligheden ikke kan komme overens med Stortinget. Der ligger det imellem, som gjør det umulig. De Mænd, som nu sidde i Raadet, ville føle, at det ikke er gjørligt for
635 dem at fornekte sin Fortid, saaledes som det maatte ske, naar de skulde følge det, som Stortinget har erklæret for at være det rette og nødvendige for Landets Fremtid.

Jeg siger: Resultatet skal under alle Bestræbelser for en Udjævning og Forsoning, som enhver vil være med paa, vise, at jeg har Ret. Det er umuligt paa Grund af
640 det, som er passeret, det er umuligt paa Grund af Stillingen, og jeg tænker, at dette har paatrængt sig de fleste af os. Det var derfor heller ikke mere, end jeg havde ventet, naar jeg paa et Møde etsteds i Landet selv har havt Anledning til at høre en Repræsentant, der her i Salen havde stemt mod Adressen, sige: ja, jeg
645 stemte mod Adressen; dens Begrundelse var ikke for mig tilstrækkelig, men efter at Adressen var vedtagen, finder jeg, at Raadet burde være traadt af, ialfald Raadets Formand, han som betegner Systemet, som er Repræsentanten for det værende.

650 Jeg mener, Hr. Præsident! at jeg har vist, saa enhver forstaar det, for enhver upartisk Bedømmer af Forholdene, at Regjeringen netop med Hensyn til disse to Sager, som den har holdt i Forgrunden, og hvortil den har reduceret den hele Adressesag, fastholder sit Standpunkt i alt væsentligt; der er ingen væsentlig

655 Forandring foregaaet. Paa samme Tid fremgaar det af Meddelelsen, at vi fra
Raadets Side ingen Betryggelse have hverken i den ene eller i den anden
Retning, at vi ikke have faaet noget, vi kunne bygge paa med Hensyn til vor
Arbeidstid og Opfyldelsen af vor Bestemmelse og Pligt iøvrigt, heller ikke noget
660 at bygge paa med Hensyn til en landsvigtig Institutions Indførelse i vor
Forfatning, nemlig Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger,
hvilket vil sige det samme som vedvarende frugtbringende og heldig Samvirken
mellem begge Statsmagter. Jeg fastholder derfor med største Bestemthed den
Tanke, der har fundet sit Udtryk i Dagsordenens sidste Del, hvor der siges, at
det i Adressen begrundede Standpunkt fremdeles er det Standpunkt, som er
665 givet af Forholdene og Tilstandene og af Udsigterne for Fremtiden - og det er
det, hvortil jeg slutter mig.

Forresten, Hr. Præsident! der er fra en Talers Side lagt stærk Vægt paa, - det maa
altsaa formodentlig være i hans Sags Interesse - at den Argumentation, hvortil
670 jeg støttede mit oprindelige Adresseforslag i 1872, ikke fandt Gjenklang hos alle
i Salen, ja, der er forsøgt saagar at vise, tror jeg, at jeg i den Henseende stod
isoleret. Naar dette fortælles, fordi Vedkommende kan finde en vis
Tilfredsstillelse deri, har jeg ikke det mindste mod at høre det for en Gangs
Skyld, men naar det skal bruges som Grund mod Dagsordenens Hovedindhold,
675 Fastholdelsen af Standpunktet, maa jeg gjøre nogle Modbemærkninger.

Mit Forslag viser hen til Adressen, saaledes som den i Virkeligheden foreligger.
Hvad Mening end en og anden æret Repræsentant kan have om dens
Tilblivelseshistorie, om hvilke Motiver der virkede stærkest og hvilke der gjorde
680 sig gjældende, kommer ikke Sagen ved. Det er Storthingets Udtalelse, den ene
Statsmagts Udtalelse, hvortil vi have at holde os, og den gaar videre, end af den
Repræsentant, hvortil jeg sigter, antydet. Den tillod enhver efter sin Mening at
slutte sig til Adressen med saa fulde og omfattende Præmisser, som han fandt
rigtigt og stemmende med sin Samvittighed. Efter at de hidtil berørte to Sager
685 ere behandlede, henviser man til den politiske Stilling og Krav og forklarer for
hans Majestæt «at en kraftigere politisk Udvikling og et fremskredet Statslivs
Krav mere end nogensinde nødvendiggjør tillidsfuld Samvirken mellem Deres
Majestæts Raad og Folkets Repræsentanter». Det blev ogsaa - Repræsentanten
synes ikke at erindre det - af et Par Herrer, der deltog i Debatten, fremhævet
690 med Styrke, at disse Sager, Prolongationssagen og Statsraadssagen, for dem vare
Mærkesager for et System, ikke de eneste Sager, hvorefter de gjorde sit Opgjør,
naar de voterede for Adressen. Det var specielt Tilfældet med DHrr. Steen og

Daae, der, saa vidt jeg ved, tidligere have været paaberaabte i modsat Retning.

695

Dertil kommer, Hr. Præsident, at selvfølgelig et Forhold mellem et Konstitutionelt Raad og Folkerepræsentationen ikke saaledes kan indsnevres til et forud opgjort Stridsthema, som netop paa Grund af Dagsbegivenhederne drages frem. Det er ikke alene berettiget, men nødvendigt, pligtmæssigt, at
700 Tanken omfatter det hele Forhold, og at hvad deri kan være at fremhæve, ogsaa forebringes hans Majestæt - Storthingets Tanke, Mening, Vilje og Ønsker derom. Derom tror jeg ikke, at der kan være to Meninger, og saa siger jeg med Tilslutning hertil: blandt de Sager, jeg den Gang berørte, var der vistnok enkelte, hvorom jeg tænker anderledes end flere af de 63; men der var ogsaa mange og
705 det af de allervigtigste, hvorom jeg er overbevist om, at der hersker særdeles liden Meningsdissens mellem mig og de andre af de 63. Dette gjælder f. Ex. Unionsspørgsmaalet, vort Forsvarsvæsen, de Underballancer, vi have seet paa Budgetterne, Statholderposten, en passende Udvidelse af Stemmeretten, den Omstændighed, at de Statsraader, der nærmede sig Storthinget i Anskuelser,
710 maatte udtræde af hans Majestæts Raad fra en nys paabegyndt, for Landet meget vigtig Virksomhed, Udenrigsbudgettet og dets Reform.

Og endelig har man - ser jeg - paany villet gjøre Kapital af Jurysagen. Ja visselig, der vil altid være Anledning til ligeoverfor mig at gjøre Kapital af Juryen; thi jeg
715 fastholder den med min fulde Overbevisning, og jeg vil gjøre, hvad jeg kan, for at den kan blive indført i vort Land. Det er mit personlige Standpunkt; jeg fastholder det, jeg frembærer det. Men paa samme Tid gav jeg ikke min Tanke ligeoverfor Adressen den skarpe Form - paa ingen Maade. Jeg sagde, at det er erkjendt fra alle Sider, at Retspleien tiltrænger Reform. Regjeringen har selv
720 ladet forfatte saare vidtløftige Skrifter i den Retning og nedsat Kommissioner, hvis Arbejder pege hen paa en gennemgribende Reform fra øverst til nederst, og selv om man ikke vilde have Juryen i noget - større eller mindre - Omfang, maa dog enhver føle det nødvendige i, at vor nuværende Retspleie bliver afløst af en mere tidsmæssig. Jeg er saa ydmyg, at jeg bøier mig for Tiden, jeg bøier mig
725 frivillig, for at ikke Tiden skal tage mig i Nakken og bøie mig, hvilket den visselig vil gjøre ved dem, som kjæmpe mod den. Jeg bruger derfor Udtrykket tidsmæssig Reform i Retspleien; den hører til vort Lands vigtigste Anliggender; det er gjentagende erkjendt af Storthing og Styrelse, og i den Anledning er der truffet de mest omfattende Forarbejder. Jeg skulde da tro, at det er noget
730 besynderligt, at man her faar høre som en Bebreidelse, at man har fremholdt, at det er noget, som ikke er i sin Orden, at Regjeringen ikke har skjænket denne

store og betydningsfulde Sag behørig Opmærksomhed; thi det er nok ad de store og gennemgribende Lovreformers Vei, at det gamle Ordsprog sker
735 Fyldest: med Lov skal Land bygges.

Og det samme er Tilfældet med Stemmeretten. Der er rettet et direkte Angreb paa mig, og jeg tør derfor svare nogle Ord. Der kan være Uenighed indbyrdes mellem os med Hensyn til, i hvilken Udstrækning Stemmeretten bør udvides;
740 men at der er Grund til at tage denne Sag under Revision og stærk Opfordring til at handle, forinden maaske Fordringerne blive stærkere, end de nu for Tiden ere, og saaledes komme til at virke forstyrrende for den heldigste Ordning, det tænker jeg, vi alle ere enige om. Jeg tænker ikke, at der er mange blandt de 63, som heri ere uenige med mig. Men jeg tager ikke fejl, naar jeg siger, at vi alle have
745 Følelsen af, at de Fremskridt, Landet nu har gjort, de Klasser, som ere komne op siden 1814 ved Siden af de Klasser, som da fandtes at burde have Stemmeret, gjøre det billigt, retfærdigt og rimeligt, at en Udvidelse al Stemmeretten sker. Paa dette Felt er Retfærdighedsbudet af den allerhøieste Vægt og Betydning.

Jeg gjør i Forbigaaende disse Bemærkninger, fordi man atter og atter har forsøgt at gjøre Kapital af mine Ytringer i denne Henseende. Men hvad jeg fastholder, er, at de Præmisser, som ligge i Folket, der har valgt os og skal vælge vore Eftertrædere, knytte sig ikke alene til Prolongations- og Statsraadssagen, men til Regjeringssystemet, til det, som fra Regjeringens Side forberedes og
755 gennemføres, og til den Karakter, som hviler over dens hele Færd. Nationen forstaar sig ikke paa saadanne Smaatterier, saadan Smaalighed, saadan Simpelhed i Politiken, at man vil forsøge at lokalisere Forhandlingerne om de vigtigste Sager mellem Stortinget og Regjeringen. Nationen tænker Sagen til Ende og gaar den efter i hele dens Længde, og alt, som taler for og mod, bliver
760 veiet af den, hvorefter den opgjør sig sin Mening efter sin bedste Overbevisning. I Kraft heraf siger jeg, at den Bredde, jeg forsøgte at give min Argumentation for Adressen af 1872, har sin tilsvarende Vidde i Folkets Tanke og i Folkets Følelser. Og det er ogsaa først, naar man tager Sagen fra disse Vidder af, at den rigtig vil forstaaes og overskues i sine store Dimensioner.

765 Jeg vil maaske bedre blive forstaaet ved at pege paa, hvortil det har ført, at Stortingets Mening ikke i forrige Aar kom til sin Ret. Er der nogen i denne Forsamling, som er vidende om, hvorledes Tilstanden i vort Land er blevet siden? Er der nogen, som tør paastaa, at denne Tilstand er ønskelig, at den er af
770 det gode og kan føre til det gode? Er der nogen, som tør negte, at dette Forhold

vilde været langt bedre, hvis Storthingets Udtalelse havde faaet sin konstitutionelle Virkning og der havde været aabnet Adgang og Udsigt til Forstaaelse og Samvirken? Jeg ved vel, og enhver anden naturligvis ogsaa, at ikke
775 alt af den Art kan undgaas i et Samfund; men at Sagen er sat saaledes paa Spidsen, at Forholdet er blevet saaledes mellem Folkets forskellige Grupper, at der i Fremtiden er liden Udsigt til Forstaaelse, medmindre den af Storthinget paa pegede Forsoningsvei betrædes - dette Faktum paaberaaber jeg mig ved Siden af min Argumentation, det har givet forøget Styrke til, hvad jeg den Gang sagde,
780 det er Illustrationen til, hvad jeg den Gang tillod mig at fremholde. En saadan Stilling som den, hvori vi befinde os, kan ikke andet end øve de mægtigste Virkninger i alle Retninger, ogsaa paa Statslivet i dets Forgreninger, hvad enten man fremholder det forretningsmæssige, det konstitutionelle eller det ublandet politiske.

785 Hr. Præsident, idet jeg gjentager, hvad jeg sagde ved en tidligere Leilighed, at vi bør være komne saa langt, at disse Debatter kunne føres uden Underskydelse af personlige Motiver og Sigten til Personer, saa tror jeg, at jeg er fuldt berettiget til at sige, at jeg i alle Henseender har den samme Forpligtelse og den samme Ret til
790 idag at stemme for Dagsordenen som i 1872 til at stemme for Adressen. Det er altsaa egentlig Spørgsmaalet om Adresse eller Ikke-Adresse, som her skal afgjøres. De, som da fandt Grund til at handle, maa finde, at de have Grund til at handle nu, og de fuldføre først sin Gjerning ved at tiltræde det af mig fremsatte Forslag eller et, som udtaler samme Mening, om end ikke med de
795 samme Ord.

Der er anket over Dagsordenens Form. Der har været forskellige Meninger udtalt, men jeg skal holde mig til den, som antagelig repræsenterer De Hrr., der ønske, at der ikke skal gøres videre i denne Sag end, at Dokumenterne skulle
800 vedlægges Protokollen. Der er sagt, at man har forsøgt paa i Dagsordenen ukonstitutionelt og uberettiget at skjelne mellem hans Majestæt og hans Raad. Dermed maa sigtes til de to første Led i Dagsordenen. Det ene udtaler en «Fortrøstning til, at hans Majestæt fra Thronen har udtalt det som sit høieste Ønske, at en uforstyrret Samvirken altid maa finde Sted mellem Statsmagterne
805 » Det andet er en «Paaskjønnelse af det i hans Majestæts Meddelelse af 3die Februar dette Aar givne Tilsagn om at medvirke til en tilfredsstillende Løsning af de deri omhandlede, for Forfatningens tidsmæssige Udvikling og Storthingets Virksomhed lige vigtige Spørgsmaal.» Efter hvad jeg her har tilladt mig at gøre Rede for, lader det sig vel, tænker jeg, ikke mere høre, at Kongens Meddelelse af

3die Februar skulde være Konklusionen til Statsraadets Indstilling, der er os meddelt i Dokument No. 5. Man har udtalt sin Fortrøstning til, at den nye Konge vil slutte sig til dem af sine Forgjængere, som vilde hævde Folkets Frihed og Selvstændighed, man har anerkjendt hans Optræden ved Meddelelsen, som
815 er en egen kongelig Udtalelse, man har anerkjendt den, fordi den tilsiger os kongelig Medvirken. I denne Anerkjendelse ligger ikke andet, end hvad der virkelig stemmer med de faktiske Forhold, det maa paatrænge sig enhver, som har med Statsanliggender at gjøre i dette Land. Men der findes intet om, at man vil skjelne mellem Kongen og hans Raad med Hensyn til Regjeringshandling.
820 Tvertimod, Dagsordenen viser snarere, at man forudsætter, at Kongen maa og skal og vil handle med sit Raad, og derfor udtaler man, at man fastholder sit Standpunkt, for at hans Majestæt i denne Henseende kan umiskjendelig lære at kjende Stortingets Ønske, Mening og Vilje.

825

Kilde

Johan Sverdrup: Taler holdte i Stortinget 1851-1881. København 1882, s. 78-107.

Emner

Innlegg i Stortinget, Storting

830

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/motiveret-dagsorden>

835

840

845